

พระราชดำรัส^(๑)

ในโอกาสที่นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๒๗
เฝ้า ฯ ทูลเกล้าฯ ถวายเงินรายได้จากการแข่งขันกอล์ฟและโบว์ลิ่ง
เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๒๘

ขอขอบใจนักศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ที่ได้นำเงินมาเพื่อการกุศล
การที่ได้จัดการแข่งขันกอล์ฟและโบว์ลิ่ง ก็นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการที่ได้เข้าศึกษาใน
วิทยาลัย เพราะว่าเป็นการแสดงความร่วมมือและสามัคคีกัน เพราะว่าการที่มาจากหน่วยงาน
ต่าง ๆ และเป็นผู้มีหน้าที่สำคัญนั้น ถ้าได้จัดงานให้มีจุดประสงค์ที่จะได้สังสรรค์ ที่ได้ประ-
โยชน์จากการร่วมแรงกันทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ เพราะว่าหมายความว่า
ว่าผู้ที่มีหน้าที่สำคัญในทางราชการก็ได้พบปะกัน อันนี้เป็นผลอันหนึ่งของการเข้าศึกษาใน
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ตามที่ได้รายงานนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะว่าทุกคนจะต้องพยายามชวนชววยเพื่อ
ที่จะสามารถทำหน้าที่ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพราะว่าแต่ละคนที่มีหน้าที่สำคัญนั้นต้องทำในหน้าที่
ของตนในหลักฐานของตัวที่จะรับราชการเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแก่ส่วนรวม และคงได้ทราบ
ดีว่าความรู้นั้นเป็นสิ่งสำคัญ วิชาความรู้นั้นก็เรียกว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะปฏิบัติหน้าที่
ได้ สิ่งที่สำคัญมากก็ต้องร่วมกันร่วมแรงกัน หลักวิชาต่าง ๆ นี้ให้สอดคล้องกัน ให้มีประ-
สิทธิภาพเต็มเปี่ยมตามจุดประสงค์ของการศึกษา มีข้อสังเกตอยู่ว่าแม้จะมีความรู้ความ
สามารถในการทำงานในสาขาของแต่ละคนนั้นได้เต็มเปี่ยมแล้ว งานจะไม่เสร็จถ้าหากว่า
ไม่ได้เห็นวิชาการข้างเคียงหรือวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานของตัว และยิ่งกว่านั้นบางวิชาการ
ก็มีความไม่เกี่ยวข้องกันเลย โดยเฉพาะวิชาการแต่ละอันก็อยู่ของตัว แต่แท้จริงวิชาการทั้ง
หมดทุกด้าน ทั้งในด้านศิลปะทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ย่อมต้องเกี่ยวเนื่องกัน เพราะว่าแต่ละคน

(๑) เรียบเรียงขึ้นตามที่ได้บันทึกพระสุรเสียงไว้

หรือแต่ละบุคคลจะต้องใช้ทุกอย่างเพื่อจะมีชีวิตได้ ประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน ก็ต้องใช้วิชาการทุกด้านเพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศชาติ อย่างมีหลายท่านที่เป็นฝ่ายทหาร ตำรวจก็มีหน้าที่ที่จะรักษาความมั่นคง มีฝ่ายที่จะเป็นในด้านการพัฒนา วิชาการทางด้านพัฒนา หรือในด้านการศึกษาก็จะต้องสร้างการพัฒนาให้สำเร็จ แต่ทุกอย่างนี้จะต้องมีความสอดคล้องกัน อันนี้ก็เป็นข้อที่สำคัญของการศึกษาในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร แต่ยังมีอีกส่วนหนึ่งซึ่งอาจจะไม่ได้ศึกษาหรืออาจจะไม่ได้คิดด้วยซ้ำ ว่าวิชาการนั้นจะต้องปฏิบัติ วิชาการนั้นถ้าไม่ปฏิบัติก็นับว่าเป็นสิ่งที่แห้งแล้ง เป็นสิ่งที่อยู่กับตัวไม่สามารถที่จะทำให้เกิดผลขึ้นมาแต่ประการใด แล้วก็หลักวิชาที่ไม่สูงขึ้น ฉะนั้นอันนี้ที่อยากจะพูดถึง ว่าบางทฤษฎี หรือบางระดับของวิชาการก็พูดถึงความเจริญของประเทศเป็นส่วนรวม แต่ว่าความเจริญของประเทศเป็นส่วนรวมนั้น ก็ต้องถามตัวเองว่าเอามาจากไหน หรือตัวเลขมาจากไหน หรือข้อมูลเอามาจากไหน ส่วนมากก็เอาข้อมูลมาจากหนึ่งทฤษฎี และสองจากตัวเลขที่ได้เก็บมาจากสถิติ หรือจากการใช้งานคนงาน ไม่ได้มาจากพื้นฐานแท้ ๆ

ฉะนั้น การที่จะทำงานโดยอาศัยหลักวิชาและผลงานที่รายงานขึ้นมา ถ้ายกตัวอย่าง ก็พูดถึงเรื่องข้าว ข้าวถ้าพูดกันในระหว่างนักวิชาการ เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม เกี่ยวข้องกับการสีข้าวสาร การขนส่ง การค้าขายจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น ก็เป็นตัวเลขที่เข้ามาที่กระทรวงพาณิชย์ แล้วก็อาจจะจะเป็นตัวเลขที่ได้จากกระทรวงเกษตรก็ได้ ที่ว่าผลิตได้เท่าไร แล้วก็ขนส่งได้เท่าไร ขายออกไปเท่าไร ทั้งในประเทศ ทั้งนอกประเทศ แต่ที่ส่วนมากก็พูดถึงว่าขายข้าว ขายออกนอกประเทศ ซึ่งตัวเลข อันนี้เป็นตัวเลขเรียกว่าสมมุติก็ได้ เพราะว่าตัวเลขผิดยังไม่ถูก สมมุติว่าเราขายข้าวออกนอกประเทศไปได้สองล้านตันก็พูดถึงสองล้านตันนี้แหละ พวกฝรั่งมังค่าแขกจีนก็พูดถึงว่าประเทศไทยนี้เป็นประเทศส่งข้าวออกนอกสองล้านตัน เขาก็บอกว่าเป็นจำนวนมาก แล้วก็เมืองไทยนี้ถือว่าเป็นประเทศที่ส่งข้าวออกนอกเป็นหลัก เป็นพันล้าน จนกระทั่งบัดนี้ก็เข้าใจว่าประเทศไทยมีรายได้ก็โดยที่ส่งข้าวออกนอกสองล้านตัน แต่ว่าไม่ค่อยได้คิดว่าการผลิตข้าวในประเทศนี้ตามปกติตามตัวเลขก็ประมาณสิบล้านตัน หมายความว่าเราส่งสองล้านตัน ผลิตสิบล้านตัน เมื่อเทียบดูแล้วตัวเลขนี้ก็เห็นได้ว่าที่ส่งออกนอกเป็นจำนวนน้อย อันนี้ก็เป็นตัวเลขที่จะได้ที่กระทรวงพาณิชย์ แต่ตัวเลขที่แท้จริงการผลิตข้าวนี้ความจริงก็คงได้ประมาณยี่สิบล้านตัน แต่ว่าไม่ได้เข้าจดทะเบียน หรือไม่ได้เข้าทะเบียนของกระทรวง เพราะว่าประชาชนได้ปลูกและได้บริโภคเอง ก็เหมาะเอาว่าประเทศผลิตได้สิบล้านตัน ส่งนอกได้สองล้านตัน ก็เป็นอันว่าบริโภคสิบล้านตัน แต่แท้จริงผู้บริโภคยี่สิบล้านตัน เราจะทำอย่างไร ถ้าดูตัวเลขจากกระทรวงว่า ทำไมคนไทยบริโภคถึงยี่สิบล้านตัน แล้วก็ส่ง

นอกสองล้านต้น แล้วก็บางตัวเลขก็ได้เปลี่ยนเป็นยี่สิบห้าล้านต้น เพราะว่าเจ็ดล้านต้นที่เหลือ นั้นไม่ได้ลงในบัญชีของกระทรวง เวลาฝรั่งมาชี้ให้ดูเศรษฐกิจชี้ให้ดูตำราแล้วบอกว่าคนไทย แย่แน่ คนไทยขาดทุน คนไทยล้าหลัง ความเจริญไม่มี ทั้งนี้ก็แน่นอนว่า เราไม่สั่งข้าวมาจาก นอกแต่ประการใด แต่ว่าเราสามารถที่จะบริโภคถึงยี่สิบห้าล้านต้น ตัวเลขเหล่านี้เป็นตัวเลข สมมุติ แต่ว่าให้หาได้ว่าเป็นความจริงอย่างไร เพื่อเป็นตัวอย่าง ฉะนั้นเจ็ดล้านต้นไม่มีใครรู้ ยิ่งผู้ที่มีตำแหน่งสูงขึ้นไปยิ่งไม่รู้ เพราะว่าดูแต่ตัวเลขทางการ ไม่ได้ดูตัวเลขตามสภาพความเป็นจริง แต่ว่าถ้าหากว่าเป็นตัวเลขอย่างที่ว่านี้ จะเห็นได้ว่าคนไทยถอยหลังทุกวัน ๆ แน่แน่นอน เพราะว่ากินข้าวมากกว่าที่ผลิต แต่ว่าถ้าไปดูจริง ๆ แล้ว ในทุกแห่งโดยเฉพาะก็พูดได้ว่า ภาคใต้ เพราะว่าเพิ่งกลับมาจากภาคใต้ นราธิวาส ความเป็นอยู่ก็ก้าวหน้าขึ้นมามาก คือ กลับบอกว่าเขาทำได้อย่างมากทีเดียว ในสิบปีที่ผ่านมาไม่ใช่ประชาชนอยู่แร้นแค้นอย่างที่บอกกัน หรือเศรษฐกิจตกต่ำ จริง เศรษฐกิจตกต่ำเป็นตัวเลข แต่ว่าเศรษฐกิจนั้นในพื้นที่ฐานดีขึ้น ดังที่นักศึกษา วปอ. ได้ไปเยี่ยมที่ต่าง ๆ ในประเทศ ก็คงได้เห็นว่ามีเมืองไทยนี้ไม่ได้ ล่มจมอย่างที่เขาโฆษณากัน อาจจะล่มจมในทางการค้า ตัวเลขการค้าอาจจะป่วนปั่นอาจจะ อยู่ในความยุ่งยากมากขึ้น แต่ว่าในด้านเศรษฐกิจแท้ ๆ ถ้ารวบรวมทั้งหมดแล้วก็นับว่าดีกว่า ประเทศอื่นแน่นอน

กลับมาจากนราธิวาสเคยเล่าให้ฟังว่าเข้าไปลึกเหมือนกัน ไม่ใช่ไปบุกเบิก ไปที่ว่าการต่าง ๆ^(๑) หรือแม้แต่ของชาวบ้านเป็นทางดินก็ไม่มีในแผนที่ แน่แน่นอน ถ้าเป็นแผนที่ในเขตเขาก็อาจจะมีการ ๆ ไว้พอเป็นทางเดิน เขาก็บอกไปไม่ได้ ถ้าเราบอกว่าจะไปทางนี้ก็บอกไปไม่ได้ แต่เราก็มั่วที่ประนีก็หมายความว่าเป็นที่เขาเดินกัน บางทีก็เล่นรถเข้าไปได้ไกลมาก หรือไปไม่ได้ไม่มีถนนทางเล่นไปไม่ได้ก็เดินเข้าไป แม้จะไม่มีทางที่ประนีก็เดินเข้าไปได้ ทุกหนทุกแห่งมีความอยู่ดีกินดีขึ้น ไม่ได้บอกอยู่ดีกินดีแท้ เพราะว่ายังแร้นแค้นบ้าง แต่ก่อนนี้ไปตามทางที่มีเด็ก เล่น ๆ รถไปก็มีประชาชน แล้วข้างทางก็เห็นประชาชนเป็นคนพิการแต่กำเนิด ซึ่งคนที่ไม่เคยเห็นเข้าไปดูแล้วอาจจะตกใจ คนมีหัวใจแขนขาออกมาเป็นดิ่งนิดเดียว ตัวเกือบไม่มี เขาต้องใส่รถทำเป็นรถเข็นขึ้นมา พูดอะไรก็ไม่ได้ คือหมายความว่า เป็นคน แต่ว่าเป็นคนหัวใจ หัวใจนี้ไม่มีแขนไม่มีขา จะเดินก็ไม่ได้ แล้วก็มีความบางคนก็เป็นท่อนวางไว้กับพื้น ท่อนพูดไม่ได้ อะไรไม่ได้ เพราะว่าพิการมาแต่กำเนิด มีอย่างนี้มาก มาตอนนี้ดู ๆ ไปแล้วก็ไม่มี แล้วก็คนตาบอดเด็กตาบอดแต่กำเนิด ไม่มีตาจามีแต่ตาขาวเพราะว่าอาหารไม่พอ อย่างนี้จอหลายสิบราย โรคอะไรต่าง ๆ ร้ายแรง ๆ เพราะขาด

(๑) บันทึกพระสุรเสียงได้ไม่ชัดเจน

การรักษาหรือขาดอาหารมีเยอะเยอะ ถ้าหากท่านที่เป็นข้าราชการตำรวจหรือทหารที่เคยเข้าไปลึก ๆ ก็คงจำได้ แต่เดี๋ยวนี้อาจลืมไปแล้วก็ได้ แต่วาระห่างเข้าไปใกล้ ๆ ก็ไปเจออย่างนี้ แต่คราวนี้ที่ไปก็นับว่าเข้าไปลึกพอสมควร ก็เจอน้อยลงไปมากที่จะเป็นโรคที่ร้ายแรง เราก็บอกว่าดีขึ้น อันนี้หมายความว่ายังไง ก็หมายความว่าภารกิจอยู่หรือการดูแลดีขึ้น

ฉะนั้นเราจะทำอย่างไร สำหรับพัฒนาให้ได้ทุกหนทุกแห่งทุกส่วนให้ดีขึ้น เพราะว่าได้สังเกตข้าราชการที่อยู่ห่างไกลมีความดี เป็นพวกข้าราชการชั้นผู้น้อย อยู่ในป่าหรือในหมู่บ้านที่ค่อนข้างจะทุรกันดาร ถ้าเป็นฝ่ายทหารหรือตำรวจก็เรียกว่าผู้ที่อยู่ในชั้นประทวน นายสิบ หรือพล ที่อยู่ประจำ แต่พวกนั้นเขาก็ทำงาน รายงานขึ้นมาก็อาจจะหาย ๆ ไปตามทางบ้าง เมื่อหาย ๆ ไปตามทางบ้างก็ไม่เข้ามาในรายงานใหญ่ของกระทรวง ฝ่ายที่ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศก็ตามอะไรก็ตามก็ไม่ได้เห็น เขาก็ดูถูกประเทศไทย แต่ว่าความจริงข้าราชการเหล่านั้นได้ทำหน้าที่จริง ๆ แล้วเขาก็ต้องการกำลังใจ แต่ก็อาจจะบอกว่ามีมากเหลือเกิน ก็นั่นซีมาก มากเหลือเกิน ก็ต้องยกย่องเขา หรืออย่างน้อยจะหาทางที่จะให้ผลงานในปลายทางให้เกิดขึ้นมาได้มีให้เห็นประจักษ์กัน จะเป็นกำลังใจ บุคคลเหล่านั้นเขาอาจจะมีความรู้ต่ำกว่าหรือไม่ได้ขึ้นมาเป็นผู้ที่มีความสำคัญ เขาก็อยู่อย่างนั้น อย่างดีก็เป็นนายสิบทหาร เป็นจำบัง ถ้าในทางพลเรือนก็เป็นซีหนึ่งซีสอง แต่ว่าเขามีผลงาน ถ้าหากว่าเราต้องการช่วย ไม่ใช่ช่วยยกย่อง อันนี้ดูว่าผลงานหรือข้อมูลที่ได้จากชั้นพื้นฐานนี้ให้ดีขึ้น บุคคลเหล่านี้อาจจะไม่ต้องการยกย่อง เขาต้องการเพียงแต่ทำให้เป็นประโยชน์ ให้นำเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูล ขอรายงานว่าขึ้นไปอยู่ในราชิวาสเป็นเวลาประมาณเดือนหนึ่ง บอกได้ว่าวันวันวันก็ได้ ที่ว่าวันวันวันเพราะว่ามีงานสังคมต้องรับแขกบ้าง มีงานสังคมประชุมบ้าง หรือมีงานประจำต้องดูหนังสือดี แต่ว่างานต่าง ๆ ก็ออกไปได้ข้อมูลเหล่านี้ และก็ได้รับรายงานท่านทั้งหลาย รายงานว่าในท้องที่นั้นความเป็นอยู่มีความก้าวหน้าและก็ดีกว่าแต่ก่อนนี้ เพราะว่าหลักวิชาต่าง ๆ หนักไป.....(๑)

แต่ก็ลาออกจากวิทยาลัยแล้ว ก็มาพบเพื่อนรุ่นก็เฮฮากัน เพราะว่าเป็นรุ่นเดียวกัน พบกันก็ดีใจ หรือพบปะกับรุ่นอื่น ๆ ก็มี เป็นผู้สำเร็จวิทยาลัยป้องกันก็เฮฮากันอีก แต่ว่าในการที่พูดว่าเราจะทำทุกอย่างด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความเสียสละก็หาย ๆ ไป บางทีก็เป็นได้ (เสียงหัวเราะ) แต่ว่าได้เห็นจริง ๆ มีผู้ที่สำเร็จจากวิทยาลัยป้องกัน เสร็จแล้วออกมาได้ไม่เท่าไรก็ถูกขึ้นศาลว่าทุจริตก็มี อันนี้มิ ถ้าอย่างนั้นก็ฉงนเหมือนกันว่า ที่รายงาน

(๑) บันทึกพระสุรเสียงได้ไม่ชัดเจน

ว่านักศึกษาวิทยาลัยป้องกันนี้ไม่มีละ เอาเต็มที่หัวชนฝาหัวแตกก็ไม่เป็นไร เอาเลย เราทำทุกอย่างตามที่ถูกหลักวิชาชื่อสัตย์สุจริต เอาเลย คนอื่นเขาเลย เราต้องเอาดี ขอให้รักษาความดีนี้ไว้จริง ๆ แล้วก็มีคุณฉลาด เพราะว่าวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรก็อยากให้เป็นภาพพจน์ว่า วิทยาลัยป้องกันนั้น (เสียงหัวเราะ) อันนี้ก็คงมีอีกเหมือนกัน ก็เพราะว่าบอกว่ามันนะ ล้อเล่นนะ แต่ว่าให้แสดงว่ามีประโยชน์จริง ๆ เพราะว่ามันน่าจะมีประโยชน์ ท่านทั้งหลายก็ได้มีโอกาสได้ไปทัศนศึกษาในภูมิภาคประเทศไทย ก็ไปด้วยกันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้ไปต่างประเทศด้วย ก็ทราบดีว่าต่างประเทศเขาบอกว่า ยูมาจากไทยแลนด์ ไทยแลนด์เป็นยังไง ปฏิบัติกันทุกวัน เราก็เดือดร้อนซิ เพราะว่าพูด ๆ กันอย่างนั้นเราเดือดร้อน ความจริงเขาก็เดือดร้อน เพราะว่าเขาก็ต้องดูเมืองไทย ไทยแลนด์เป็นยังไง ถ้าเรารู้จริง ๆ เราก็อธิบายเขาได้ว่าเป็นไปอย่างไร ปฏิบัติในเมืองไทยก็มีปฏิบัติแบบกันเองก็มี หรือว่าไม่จริงจังก็มี อาจจะรุนแรงไปก็มี ยังไงก็ตามเราก็พยายามที่จะรักษาการทำงานให้ถูกต้อง แล้วก็เมืองไทยนี้ใครต่อใครก็แปลกใจ แม้แต่ประเทศใกล้ ๆ ก็ยังมองคนไทยอย่างแปลก ๆ ว่าทำไมเมืองไทยนี้ดูจะแย่ แย่กว่าเขา เพราะว่าเขามากก็ต้องบอกว่าเขาดี ประเทศเรียกว่าเพื่อนบ้าน อย่าดูประเทศที่กำลังมีปัญหา แต่ว่าประเทศที่ออกไป เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย อะไรก็ตาม เขาก็บอกว่าประเทศของเขาดีที่สุดในโลก เมืองไทยคล้าย ๆ ว่าจะแย่ ละ ๆ เทะ ๆ เราก็อาจจะละของเรา แต่ว่าเราก็มีจิตใจที่ร่วมแรงกันได้ แล้วก็มีความเมตตากัน ความสามัคคีเป็นหลักซึ่งก็ยังมียุติธรรม แม้จะพูดต่อกันทุกวันก็ต่อกันด้วยความเมตตา ซึ่งก็มีมาก ฉะนั้น เรามีความรัก ของเด่นของประเทศคือก็มีความโอบอ้อมอารีกัน ใครจะผิดพลาดไปอะไรบ้างเราก็อภัย อันนี้เป็นสิ่งที่อาจจะน่าชื่น แต่เป็นหลักที่ทำให้เราอยู่ได้ แล้วก็คนไทยก็เป็นคนฉลาด เปรียบเทียบกับนานาประเทศ ถ้าเฉลี่ยแล้วความฉลาดถ้ามีโอกาสเราก็ไม่แพ้ใคร มีความเข้มแข็งก็ไม่แพ้ใคร ในด้านการทหารเราก็รบไม่แพ้ใคร ถ้าเราตั้งใจจริง ๆ เราก็เป็นทหารที่ดี นานาประเทศก็ยอมรับว่าเป็นผู้ที่ฉลาด เข้มแข็ง กล้าหาญ เพราะมีของดีก็ต้องขอให้รักษาความดีนี้ไว้ แม้จะมีความแตกแยกกันบ้าง คือความคิดเห็นแต่ละคนย่อมต้องมีความคิดของตัวเอง ย่อมมีความคิดที่ไม่ตรงกัน แต่ถ้ารวมทั้งหมดแล้วก็อยู่ได้ ดังนั้นวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรก็ควรจะดูโลก หรือดูประเทศในแง่ที่เราจะช่วยกันทำอย่างไรให้อยู่ได้ ซึ่งจะไม่เสียหน้าที่ท่านได้สละเวลาเข้าศึกษา แล้วก็ไม่ใช่เสียชื่อด้วย ทั้งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ที่พูด ๆ อย่างนี้ก็ดูเหมือนว่าเป็นเหมือนพูดในเวลาอยู่ในวิทยาลัย พูดตรง ๆ อาจจะพูดไม่ค่อยเพราะ แต่ก็ขออย่าถือว่าไม่ค่อยเพราะ เพราะว่ามันก็เครื่องหมายของวิทยาลัยกันทุกคน ก็หมายความว่าเราต้องเป็นสมาคมก็ได้ หรือเป็นพวกก็ได้ ไม่ใช่สมาคมลับ ก็เปิดเผย

ว่าเราก็ตั่งปณิธานที่จะปฏิบัติงานของตนให้ดี เพื่อให้มีความก้าวหน้ามีความเป็นปึกแผ่นของประเทศ แล้วก็ก็เป็นเกียรติแก่ประเทศให้ปรากฏออกมา อย่างนี้ก็จะทำให้เมืองไทยเจริญได้ เพราะว่าในประเทศเราก็อำนาจได้ดี ต่างประเทศเขาก็จะเห็น เขาจะเข้าใจมากขึ้นเอง ไม่ตำหนิติเตียนเมืองไทยว่า เมืองไทยนี้แย่อแล้ว แล้วก็บอกว่าประเทศไทยแย่อแล้วนะ ก็จะทำให้เราแย่ออยู่อย่างก็คือว่าเขาไม่มีการมา ทำให้เศรษฐกิจของเราเสื่อมลงไปได้ ก็เป็นแค่นั้น การที่เขาว่าเราอะไรต่าง ๆ เราไม่ต้องไปทุกข์มากนัก แต่ว่าในทางปฏิบัติชื่อเสียงนี้ก็สิ่งที่สำคัญเหมือนกัน เพราะว่าถ้าหากว่าชื่อเสียงไม่ดี ไม่มีความร่วมมือ เราก็ต้องดูเป็นเหมือนประเทศล้าหลังอยู่ตลอด แล้วก็ชื่อเสียงไม่ดีนั้น แต่ละคนมีความรู้พอใครมากก็อธิบายเขาได้ ก็เท่ากับเป็นการทำหน้าที่อย่างหนึ่ง

ที่พูด ๆ ทั้งหมดนี้ก็มากไม่มีในตำรา ท่านทั้งหลายเป็นผู้ที่มีความรู้ในทางวิชาการ แล้วก็ขอให้เติมความรู้นอกตำรา ให้ปฏิบัติงานได้โดยรวดเร็วเข้มแข็ง แล้วก็จริงละใช้คำว่า ละ คือละนี้มันมีทางที่ไม่ดี ก็ละก็ได้คือละก็ไม่ตั้งขึ้นมา แต่ละในทางที่เรียกว่าอย่าแข็ง อย่าเปราะ อะไรที่แข็งแรงแรงนัก ทุกคนคงปฏิญาณตนว่า มีความเข้มแข็ง แข็งแรงแรง ของที่แข็งเกินไปมันก็แตกได้ ต้องมีความนุ่มนวลก็เลยใช้คำว่า ละ ละมันกินไปอีกทางหนึ่ง แต่ว่าถ้าหากว่าคนที่แข็งมาก ใครมาพูดอะไร แข็งไปมันก็ไม่ไปไม่รอด แต่ละก็หมายความว่าให้มีความอ่อนน้อมบ้าง มีการผ่อนผันกันบ้าง อย่างนี้ก็เป็นความรักความเอ็นดู คำว่าละนี่ถ้าไปใช้ในทางที่ดีก็มีประโยชน์ได้เหมือนกัน ไม่รู้ละเวลาใครมาเจอมาพูด เอาแต่วิชาการ กัมหน้า กัมตาทำวิชาการ อาจจะผิตจิงหะก็ได้ แล้วผลสุดท้ายก็แตกกัน แต่ว่าถ้ามันละ ๆ พุดคุยกันละ ๆ พุดคุยกันอย่างสนุกสนาน มันก็ทำให้วิชาการนั้นมันเข้ากันได้ง่าย แล้วก็ทำงานได้และไม่ใช่ว่าไหลไป หรือเหลวไหล เป็นละแบบพอควร ๆ อันนี้ทุกคำก็มีดีอยู่ในตัว ก็ฝากความคิดไว้นิดหน่อยว่า ถ้าปฏิบัติได้ดีก็เชื่อว่าจะเป็นไปตามที่ได้ปฏิญาณตนว่าจะปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม จะดีใจมากเพราะอันนี้เป็นสิ่งที่ปรารถนา

ก็ขอให้ท่านทั้งหลายสามารถปฏิบัติงานให้ดีขึ้นต่อไป แล้วก็ประสบความสำเร็จความสำเร็จเรียบร้อยของการทำงาน ความก้าวหน้าของการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จทั้งในส่วนราชการและส่วนตัว.